

Három gyerek kívánsága

dramatikus játék

Alphonse Daudet azonos című meséjének ötletéből írta

Németh Ervin

Bemutatta a pápai Picit Nem ART gyermekszínházi csoport 1998-ban.⁷

1. kép

A közönség érkezésekor a játéktér teljesen üres: a padlót szürke alapszőnyeg borítja, a háttérrel egy nagy, fehér színű függöny öleli körbe. Munkafény világít, erős csembalózene szól.

Hirtelen jobbról néhány gyerek szalad át a színen, kezükben egy szék és szürkésbarna kezelábasok. Bal-középen megállnak a háttérfüggöny előtt, s kezdik felerősíteni a ruhadarabokat: egy csupasz, téli fa alakja rajzolódik ki.

Egy lány szalad oda hozzájuk, kezében piros szoknyával. Oda akarja adni a ruhát, a „faépítők” azonban elküldik. A lány megbántódva otthagyja őket, maga elé próbálja a szoknyát, egy kicsit illegeti magát, majd leül a játéktér szélén, s figyeli a fával foglalatostudókat.

Balról két gyerek szalad be, az egyik fából készült, álló ruhafogast hoz, a másik gyerek kezében néhány száraz, göcsörtös faág. Hátul, a játéktér jobb oldalán munkához látnak: a zsebükből előhúzott madzaggal, dróttal a fogas felső karjaihoz kötözik a fadarabokat. A csembalózene halkul egy kicsit.

Több gyerek szalad be két oldalról, kezükben zajkeltésre alkalmas eszközök (dob, fémharang, triangulum, fadarabok, csörgődob, cintányér, xilofon stb.) Hangszereiket próbálgatva letelepednek a játéktér két oldalán.

A hangzavart dobpergés zárja le, amelyre két fiú – a későbbi Ádám és Dani – szalad be a játéktér közepére, s három tablót mutat a „kérés – adakozás” témájára:érés előre nyújtott tenyérrel – adomány tétele a tenyerbe;érés az előbbi módon – az „adakozó” hátat fordít; rimánkodás térden, összekulcsolt kézzel – az „adakozó” elutasító kézmozdulata. (A képek dobpergésre változnak át, s egy erőteljes dobütésre merevednek ki; a szerepeket Ádám és Dani váltogatja.) A harmadik tabló után az elismerés gesztusával (felfelé tartott hüvelykujj) egymásra néznek, majd kiszaladnak a játéktér szélén ülők közé.

Közben a ruhafogással bajmóldók elkészülnek, s felállítják a „fogas-fát”. A csembalózene halkul még, de azért tovább szól.

1. GYEREK (a „ruha-fát” építőkhöz, miközben a „fogas-fára” mutat) Ezt a fát kopaszon hagyjuk, vagy rakjunk rá valami zöldet?
2. GYEREK (a „ruha-fát” építők közül) Ugye csak viccelsz? Egy téli fára?!
1. GYEREK (végigmérve a „fogas-fát”) Igazad van, tényleg nem fenyőforma....

Mindegyik csoport a maga fájával foglalatostudodik tovább, közben balról egy gyerek érkezik, kezében nagy, tarka, barnás színű esernyő. Megáll a „ruha-fát” építő gyerekek mellett

3. GYEREK (kiáltva) Jó helyen lesz itt a tuskó?
PIROS SZOKNYÁS LÁNY Egy kicsit odébb!

A 3. Gyerek előre hozza az esernyőt, s ernyőjével kifelé leteszi a játéktér bal oldalán

PIROS SZOKNYÁS LÁNY Most jó!

A 3. Gyerek mosolyogva bólint, majd kiszalad és leül a játéktér bal szélén lévő gyerekek közé

1. GYEREK (a „ruha-fát” építőkhöz) A másikat ide hozzátok!

A „ruha-fát” építő gyerekek közül az egyik odaviszi a széket, ülőkéjével előre leteszi a „fogas-fa” elé, aztán a társaival együtt kiszalad, s leül a játéktér szélén. Az 1. Gyerek nézi egy pillanatig a széket, majd gondolva egyet a támlájával előre fordítja, aztán ő is kiszalad a gyerekek közé.

⁷ A darabnak egy korábbi szövegváltozata megjelent a szerző Gyerekkívánságok című kötetében – Junior, Bp., 1998 –, a most közölt szöveg az előadások tapasztalatai alapján jött létre, s a szerző ezt a változatot tekinti véglegesnek.

Gyors ritmusú harangszó. A hangra balról egy fiú szalad be, kezében királyi korona. A harang hangjától kísérvé odafut a „fogas-fához”, felakasztja az egyik ágára a koronát, majd ő is kiül a gyerekek közé. A harangszó elhalkul.

Dobpergés hallatszik. Két oldalról berohan három-három gyerek. A dobpergés lezárásakor megállnak egymással szemben, majd a cintányér csattanására tenyereiket összeütik: házat és tetőt formáznak.

A játéktér szélén ülők közül berobban a Rendezőt játszó gyerek

RENDEZŐ (elégedetlenkedve a „házhoz”) Ne így! Kicsit lassabban húzzátok fel a falakat! (Ingerülten) Még egyszer!

A gyerekek kirohannak az előbbi helyükre. Dobpergés. Berohan a hátulsó pár, s megáll egymással szemben. Újabb dobpergés. Berohan a középső pár, s előre hajtott derékkal állnak szembe egymással. Újabb dobpergés. Berohan az elülső pár, s a dobpergés lezárásakor guggolva helyezkedik el.

Gyors kopácsolás-sorozat hallatszik: a középső pár „fala” ennek ütemére növekszik, s egy erőteljes záró koppantásra már álló helyzetben vannak. Újabb gyors kopácsolássorozatra hasonlóképpen nő fel az elülső pár „fala” is.

A cintányér csattanására tetőt formálnak. Néhány pillanatig kitarított kép

RENDEZŐ (dicsérve) Ez az! Nyomás a helyetekre!

A gyerekek a Rendezővel együtt kiszaladnak, s elhelyezkednek a játéktér két szélén. A xilofonon valaki az „Édesanyám én azt szeretném...” kezdetű népdal dallamát játssza, miközben balról egy kislány egy hatalmas, fehér fátyolszerű lepelletel küszködve érkezik a színre. Belegabalyodik a lepelbe

1. KISFIÚ (mérgesen) Segítsen már valaki!

A 2. Kislány a jobb oldalon elhelyezkedő gyerekek közül ugrik fel, kiszabadítja az 1. kislányt, majd közösen letakarják a lepellet a „fogas-fa” előtt álló széket. Miközben a 2. Kislány a leplet igazgatja, az 1. Kislány kicsit távolabb lép a kupactól

1. KISFIÚ (elismerően bólogat) Jó kis hókupac!

2. KISFIÚ (abbahagyja a rendezgetést) Talán túl nagy is...

1. KISFIÚ (incselkedően nevet) Várj, majd veszek el belőle!

Az 1. Kislány a kupachoz ugrik, úgy tesz, mintha havat markolna föl, s „mosdatni” kezdi vele a 2. Kislányt

2. KISFIÚ (nevetve) Jaj, neee! Hideeeeg!

RENDEZŐ (izgatottan rohan oda a két fiúhoz) Ne hülyéskedjenek már! (Igyekszik szétválasztani a birkózókat) Mindjárt kezdődik az előadás!

Rendező kituszkolja a két kislányt a játéktér jobb szélére, leülteti őket, maga pedig kettejük közé telepszik.

Az eddig halkán szóló csembalózene abbamarad. Néhány pillanatnyi csend. A gyerekek két oldalt feszes tartással térdelnek, a szemben lévő oldalt nézik.

A munkafény kialszik, a teljes játéktérrel lassan felúszó reflektorfény világítja be. Ugyanebben a ritmusban a játékot indító csembalózene is felerősödik.

Kisvártatva balról, a nézők közül besétál a játéktérre Benjámín, a csapat legkisebb tagja: tátott szájjal veszi szemügyre az „esernyő-tuskót”, a „ruha-fát”. A Rendező kétségbeesetten integet neki, hogy tűnjön el, de Benjámín nem vesz róla tudomást. Észreveszi a „fogas-fán” a koronát, lassan odasétál hozzá, leveszi, nézegeti. A zene elhalkul

BENJÁMIN (ártatlanul néz ki a többiekre) Gyerekek, minek ide ez a korona?!

Rendező felugrik a helyéről, a zene hirtelen félbeszakad

RENDEZŐ (Benjámínhoz szalad) Jaj, Benjámín, ülj már le! (Kifelé tuszkolja a kislányt)

BENJÁMIN (duzzogva) Jól van, na... Már kérdezni sem szabad?!

Rendező leülteti Benjámint a gyerekek közé, maga pedig visszalép a játéktér közepére, és a közönséghez fordul

RENDEZŐ A történet, ami itt hamarosan látható lesz, a Három gyerek kívánsága címet viseli. (Körbemutat a játéktéren) Ez itt az erdő. (Miközben a háttérfüggönyt derített kék fény világítja meg, magyarázólag) A téli erdő! (Vásári kikiáltóra emlékeztető hangsúllyal) S íme a három gyerek közül az első... (Széles mozdulattal a játéktér bal oldala felé mutat)

Dobpergés. Beszalad az „esernyő-tuskó” elé Ádám, s a dobpergést lezáró erőteljes ütésre mélyen meghajol

RENDEZŐ *(újabb széles karmozdulattal)* A második....

Újabb dobpergés. Most Dani szalad be Ádám mellé, s hasonló módon meghajol

RENDEZŐ *(még szélesebb karmozdulattal, mintha a legnagyobb attrakció következne)* És végül a harmadik!

Újabb, az előzőknél erősebb dobpergés. Szabolcs szalad be a másik két fiú bejövételéhez képest ellenkező oldalról, beáll Dani mellé, s társaihoz hasonlóan meghajol

RENDEZŐ *(két karjával egyszerre a játéktér két oldalán ülő gyerekekre mutat)* Körülöttük sorakoznak álmaik és vágyaik.

Fölfelé skálázó xilofonhang. A gyerekek mindkét oldalon egyszerre felállnak

RENDEZŐ *(körülpillant)* Mindenki készen áll?

Lefelé skálázó xilofonhang. A gyerekek hirtelen leülnek, csak Ádám, Dani és Szabolcs marad állva a Rendezőn kívül

RENDEZŐ *(a közönségnek)* Akkor hát...

Hirtelen megszólal a játékot indító csembalózene. A Rendező kisiet a színről, s a játéktér szélén leül a gyerekek közé. A csembalózene felerősödik

2. kép

A felerősödő zenére Ádám, Dani és Szabolcs rőzszeszedést imitál. A játéktér jobb oldalán ülő gyerekek közül feláll a Mesélő, lassan előrejön, s egy darabig csendesen nézi a három rőzszeszedő fiút. Kis idő múlva a zene elhalkul

MESÉLŐ *(a közönség felé fordulva)* Három gyerek rőzsét szedegetett az erdőben...

Fa ütőhangszer erős koppantása. Ádám mozdulatlanra dermed, a másik két fiú tovább szedi a rőzsét. Rövid idő múlva újabb koppantás. Dani is mozdulatlanra merevedik. Csak Szabolcs folytatja a rőzszeszedést. Kisvártatva újabb koppantás. Most már Szabolcs is szoborrá dermed

MESÉLŐ *(továbbra is a közönségnek)* Rőzsét csak szegény gyerekek szedtek, ám ez tilos volt...

Erőteljes, visszhangzó dobütés. A hangra a három fiú egyszerre, egyetlen mozdulattal helyzetet vált, s újra szoborrá merevedik: az arcukon és a mozdulatban a rettenet kifejezése sűrűsödik össze

MESÉLŐ *(a közönségnek)* Hallottak már olyan esetről, amikor az erdész....

Erősödő dobpergés. Beront az erdész, zöld ing és erdészkalap van rajta. A három fiú észreveszi, és ijedten hátrálni kezd. Szabolcs megbotlik és elesik, a másik kettő kővé dermedve áll. Az erdész Szabolcs mellé lép, fülön ragadja, és fülénél fogva magához emeli. Ekkor a dobpergést egy erőteljes dobütés zárja le, a kép kimerevítődik

MESÉLŐ *(még mindig a közönség felé fordulva)* De hát ilyen velük még nem esett meg!

Erőteljes dobütés hangja. Az Erdész kisiet, elfoglalja helyét a játéktér szélén. Fa ütőhangszer egyre gyorsuló ritmusú koppantásai. A három fiú ezzel összhangban egyre gyorsuló, eltúlzott tempóban végzi a rőzszeszedés mozdulatait. Közben a Mesélő is feléjük fordult, szánakozó arccal nézi őket. A fiúk fáradnak, mozgásuk lassul, a faüti koppantásai is egyre szórványosabbak, halkabbak. Halkan megszólal a csembalózene

MESÉLŐ *(visszafordul a közönség felé)* Amikor minden gyerek annyit szedett kérébe, hogy alig bírták a hátukra venni, lihegve lepihentek egy kivágott fa tuskójára.

A csembalózene felerősödik. A Mesélő az esernyő-tuskó felé vánszorgó három fiú irányába fordul, egy ideig nézi őket, majd lassan visszamegy a korábbi helyére. Ott megáll, visszafordul, pár másodpercre még a fiúk felé pillant, aztán leül a gyerekek közé.

A csembalózene tovább erősödik, a játéktérre félhomály borul, a háttérfüggönyre is csak tompa kék fény vetül, csupán az esernyő-tuskó elé letelepedett három fiút világítja meg a felúszó erős reflektorfény.

Kitartott, mozdulatlan kép, majd a csembalózene lassan elúszik

3. kép

A három gyerek fázósan húzza össze magát, dideregve dörzsölgeti a testét, tenyerét melengeti a leheletével. Ádám balról, Dani középtől helyezkedik el, míg Szabolcs jobbról ül, egy kissé elkülönülve a másik kettőtől. Mindegyik fiún feslett, felnőttektől levetett kabát, nadrágjuk madzaggal felkötve, lábukon ormótlan cipő, Dani nyakában sál.

Ádám kibogozza az egyik cipőjén a fűzőt, leveti a cipőt, fájdalmas arccal dörzsölgeti a lábujjait, aztán Danira néz. Dani észreveszi Ádám hosszan kitartott, szuggesztív nézését, néhány pillanatig farkasszemet néznek. Ekkor Ádám lassan előrenyújtja a bakancsos lábát, miközben továbbra is Danit nézi. Dani odaugrik, és készségesen lehúzza Ádám bakancsát, s dörzsölgetni kezdi Ádám lábfejét

SZABOLCS (csendes) Jó nektek...

Ádám és Dani egyszerre kapja fel a fejét, Dani még a lábdörzsölést is abbahagyja

ÁDÁM (kissé ingerülten Szabolcsnak) Meszet ettél?! Már mitől lenne olyan jó?

Dani rosszat sejtve feláll, s lassan Ádám „fedezékébe” lép

SZABOLCS (továbbra is csendesen) Hát attól, hogy a falu végén laktok.

ÁDÁM (káromkodásképpen) Na attól aztán...

DANI (keserűen nevetve Ádám háta mögül) Csak nem irigyled a kunyhónkat?

SZABOLCS (békítőleg) Ugyan, dehogy. A tiétek éppolyan rozoga, mint a miénk. A tető is ugyanúgy beázik.

Dani közben előmerészkedett Ádám háta mögül, s most az eredeti helyén áll

DANI (kissé ingerülten Szabolcsnak) Hát akkor?!

ÁDÁM (felneéz Danira) Te, ez kötözködik velünk... (Hirtelen felpattan a helyéről, odaugrik Szabolcs elé, megragadja mellén a kabátot) Ide figyelj, öcskös!

DANI (mintha valami idegen zajt hallott volna, körülpillant) Csss!

A másik két gyerek mozdulatlanra dermed, Ádám még mindig markolja Szabolcs grabancát

DANI (suttogva) Halljátok?

Feszült csend néhány pillanatig, mindnyájan mozdulatlanul fülelnek

DANI (magyarázkodva) Mintha lépteket hallottam volna...

ÁDÁM (zavartan elengedi Szabolcs kabátját) Csak képzelődsz. (Visszaül a helyére, felhúzza a bakancsát)

Rajtunk kívül nemigen dugja ki más az orrát ilyen hidegben.

DANI (egyetértően bólogat) Hát... (leül) Mi is csak muszájból.

ÁDÁM (Daninak) Még jó, hogy a falu innenső végén lakunk!

SZABOLCS (csendesesen, de felszabadultan) Na látod, én is ezt mondtam...

ÁDÁM (értetlenül) Miii?!

SZABOLCS Hogy ezért jó nektek. (felsóhajt) Nekem még végig kell kutyaolnom a kertek alatt, ti meg...

ÁDÁM (kéjesen nyújtózkodva) Mi meg már javában pöffeszkedünk a jó meleg kemence mellett...

DANI (szemét behunyva elmosolyodik) Libasültet eszünk, aztán cukrot ropogtatunk...

SZABOLCS (felsóhajt) Talán az is megeshetik négy királyok napján.

ÁDÁM (kissé fenyegetően közelebb hajol Szabolcshoz) Micsoda?!

SZABOLCS (szabadkozva) Á, semmi.

ÁDÁM (gyanakvóan) Mintha valami királyokat emlegettél volna... (Hümment egyet, majd felsóhajt) Heeej, ha én király lennék....

Erőtlen dobütés hangja. A három gyerek alakjára félhomály borul, ugyanakkor a játéktér „hókupac” felőli részét sárga fény világítja meg. Egyenletes ritmusú harangkondulások. Feláll a gyerekek közül az 1. Király, s a harangszóra a fogas-fához megy, leemeli a koronát és a fejére teszi. Cintányér csattanása. A játéktér két széléről vásári árusok kiabálása hallatszik. Belép a Tökárus (jelmeze semleges, eszközt nem használ – ahogy a többi vágylombbeli szereplő sem), vele érkezik a Perecárus is, aki kínálhatja a portékáját

TÖKÁRUS (harsányan)

Tessék csak, tessék!

Itt a sült úritök!
Reggel méreg, délbe étek,
Este hetvenhétféle orvosság!
Tessék csak, tessék! *(kínálgatja az 1. Királynak az áruját)*

PERECÁRUS *(az 1. Király felé menet)*

Gyerekek, gyerekek,
Szeretik a perecet,
Sósat, sósat,
Jó ropogósat. *(Kínálja a Királyt, aki közben hozzálépett)*

Egy Kölyök szalad be, megáll a Percárus előtt

KÖLYÖK (*incselkedve*) Ha nem jó a perece,
Düljön föl a szekere! (*a Percárustól üldözve, nevetve elszalad*)

1. KIRÁLY (*jókedvűen előrejön*)
Zöldül már a szentgyörgy-virág,
Nem lesz többé drága világ!

Gyors ritmusú harangszó hallatszik. Egy Kisfiú szalad be, lefékez a Király mellett

KISFIÚ (*harsányan a közönségnek*)
Harangoznak, halat hoznak, (*a Királynak*)
Három pénzér' hatot adnak!

Széles mozdulattal a Király felé nyújtja a tenyerét, mire az belecsap. A mozdulattal egy ritmusban cintányér csattan. A mozdulat vége kimerevítődik

TÚRÓÁRUS (*harsányan*) Túrót vegyenek, Aztán egyenek. Ritkán járok erre, Sokat vegyenek. (*Széles mozdulattal ő is a Király felé nyújtja a tenyerét, mire az a másik, szabad kezével belecsap*)

A mozdulattal egy ritmusban cintányér csattan. A kép egy pillanatra kimerevítődik: a Király egyik kezét a Kisfiú, másikat a Túróárus fogja. Éles kakaskukorékolás hangzik fel jobbról. A Király hirtelen a hang irányába perdül, a két kezét fogó Kisfiú, illetve a Túróárus, mint az ostorvég, kipenderül a színről. A Királlyal szemben ott áll a közben beérkezett Kakasárus

1. KIRÁLY Hogy a kakas?

KAKASÁRUS Három garas.

1. KIRÁLY Hát a tyúk?

KAKASÁRUS Az is úgy.

1. KIRÁLY Hát a jérce?

KAKASÁRUS Az is érte. (*A Király felé nyújtja a tenyerét*)

A Király belecsap a Kakasárus tenyerébe. A mozdulattal egy ritmusban cintányér csattan. A Kakasárus – megpecsételendő az alkut – rácsapja a másik tenyerét a Király kézfejére. Újabb cintányércsattanás. Most a Király csapja rá a másik tenyerét a Kakasárus kézfejére. Mint az előbb, újra cintányér csattan. Egy pillanatra kimerevítődik a kép. Hirtelen marhabögés, lónyerítés, disznóröfögés hangzik fel. Balról érkezik a Mészáros, mögötte két segédje és a Kölyök

MÉSZÁROS (*tülkiabálva a hangzavart*)
Kani, kani, dagasztani,
Kesely lábát igazgatni. (*Hátrafordul a segédeihez*)
Szedd a szőrit, vágd a bőrit,
Ereszd ki a piros vérit.

A segédek kiszaladnak. Fájdalmas sivítás hallatszik

1. KIRÁLY (*a Mészárosnak*) Bömböl bika, sír a ló,
Van-e húsod eladó?

KÖLYÖK (*incselkedve kikandikál a Mészáros mögül*)
Van, van, de nem jó,
Vesztett kutyának való!

A Mészáros és a Király közösen kikergetik a Kölyköt. Az ellenkező oldalról felhangzik a Faárus kiáltása

FAÁRUS
Fát vágok az erdőháton,
Kocsin hozom, nem is szánon.

A Kölyköt kergető Király megtorpan a hangra, visszafordul, s szemével kutatja, merre lehet az árus. Eközben hátulról a Király felé tartva egy kisebb társaság közeledik, amely a „Kicsiny a hordócska...” kezdetű népdalt éneкли

FAÁRUS (*belép a játéktérre*) Itt a jó tűzifának való! Erre, erre!

1. KIRÁLY (*észrevéve a Faárust, felé indul*) Hé, jóember, vennék egy szekérre valót!

A Király nem jut el a Faáruhoz, mert belekeveredik az éneklő társaságba, amely magával sodorja őt a játéktér elejére, ahol egymásba kapaszkodva énekelnek még néhány taktust, a Borosgazda barátságosan a Király vállára csap

BOROSGAZDA (harsányan) Kicsi csupor, nagy bögre,
Csúszik a bor a tökre!

Erős, visszhangzó dobütés. Hirtelen csend lesz, a kép kimerevítődik, a három fiúra éles reflektorfény vetül

ÁDÁM (ábrándozva) És mindig vajas kenyeret ennék... Vasárnap még húst is!

Lassú, egyenletes ritmusú harangkondulások. A Király kimozdul a továbbra is dermedt képből, leveszi a fejéről a koronát, a harangszó ritmusára hátramegy a fogasfához, és felakasztja rá. A harang elnémul. Lefelé skálázó xilofonhang. A hangra felbomlik a kép, s a gyerekek a Királlyal együtt elfoglalják helyüket a játéktér két oldalán. Egyenletes ritmusú, egyre halkuló dobütések. A sárga reflektor fénye a dobütések ritmusával összhangban kialszik, az álomkép tere elsötétül

4. kép

Kis ideig tartó csend. A két fiú elismerően bólogatva nézi Ádámot

DANI (elrévedve) Hmmm... Ez már valami!

SZABOLCS (csendesesen mosolyogva) Mintha eljött volna a négy királyok napja...

Ádám a mondat hallatán felkapja a fejét, tekintete összevillan Szabolcséval. Feszült csend. Dani riadtan néz előbb Szabolcsra, majd Ádámra kapja a tekintetét.

DANI (mintha hirtelen eszébe jutna valami) Tudjátok, ha én lennék király, rengeteg pénzem lenne...

ÁDÁM (gúnyosan közbevág) Tényleg?

DANI (lelkesen Ádámnak) Ha mondom! S akkor az összes pénzemen...

Dobpergés. Az álomkép terét felúszó sárga fény világítja meg. a dobpergésre három ütemben egy-egy gyerekpár szalad be két oldalról: az első pár áll, a középső pár derékból előrehajol, az elülső pár leguggol a beérkezését követően. A harmadik pár érkezése után a dobpergés lezárul.

Gyors kopácsolás-sorozat hallatszik: a középső pár „fala” ennek ütemére növekszik, s egy erőteljes záró koppantásra már álló helyzetben vannak. Újabb gyors kopácsolássorozatra hasonlóképpen nő fel az elülső pár „fala” is. A cintányér csattanására tenyerük összeütésével háztetőt formálnak, s mozdulatlan-ná válnak.

Egyenletes ritmusú harangkondulások. A játéktér szélén feláll a 2. Király, a harangszóra a fogas-fához megy, s leemeli a koronát. Felfelé skálázó xilofonhang. A Király a háztető alatt előreszalad. Faiütő koppantása hallatszik. A Király megáll a „ház” előtt. Újabb koppantásra fejére teszi a koronát, a harmadik koppantásra előrehajol, két karját úgy fonja keresztbe, mintha az ablakon könyökölné ki. Egyetlen visszhangzó harangkondulás. A Király szája széles mosolyra húzódik. Néhány pillanatig kitarított kép

ÁDÁM (lekezelően) Te mafla!

Hatalmas dördülés hallatszik. A házikó összedől, csak a Király marad az előbbi pózban, de a szája sírás-ra görbül. Néhány pillanatig kitarított kép

ÁDÁM (gúnyosan) Házikót építenél, amikor királyi palotád volna?!

DANI (szelíd ellenvetéssel) Igen, de nem laknánk a palotában...

ÁDÁM (hitetlenkedve közelebb hajol Danihoz) Hogyan?!

SZABOLCS (szelíden magyarázva) Nem laknánk a palotában.

ÁDÁM (elbizonytalanodva) Aztán... mért nem?

SZABOLCS (Ádámnak) Mert a házikó melegebb a palotánál. (Danira néz, rámosolyog) Könnyebb azt befűteni...

Ádám nagy levegőt vesz, mint aki ellent akar mondani, aztán meggondolja magát, s a levegőt bosszúsan kifújva legyint egyet.

DANI (lelkesen Szabolcsnak) Ide építenénk a házikót az erdő közepére, aztán jól befűtenénk a kemencét rözsével...

Erőtéljes, visszhangzó dobütés. A három fiú alakja félhomályba borul. Faiütők gyors, egyenletes kopogása. Az álom tere a kopogások zajára gyorsan átrendeződik: egy falusi ház konyháját látjuk, az anya a „hókupacból” átlényegült kemencénél áll és főz, a gyerekek kisebb csoportokra bomolva játszanak, ki piros-pacsizik, ki babázik, más egy kissekérrel játszik, valaki körtemuzsikát fúj. Amikor mindenki felvette a megfelelő pózt, egy erőteljes koppantásra a kép kimerevítődik.

Néhány pillanat múlva lágy csembalózene szólal meg. Megmozdul a kép: a király mint apa szemléli a családját, lassan körbejárja a csoportot: eldiskurál asszonyával a kemence mellett, megsimogatja a babázó kislánya fejét, aztán rendre utasítja a piros-pacsizás közben összevesző gyerekeket. Közben az egyik kisfiú odasettenkedik a kemencéhez, s ujjával belenyúlva a fazékba megpróbál csenni az ételből. Az anya mosolyogva elhessegetné, de a fiú nem tágít. Ekkor ér oda a király-apa, barackot nyom a fiú fejére, s visszaküldi a helyére. A piros-pacsizók újra veszekedni kezdenek, a király-apa felemelt ujjal megfenyegeti őket, mire elcsitulnak. A király-apa leemeli fejéről a koronáját, és a gyerekek felé nyújtja, mintha játékszerként kínálná fel nekik. A gyerekek nagy lendülettel, egyszerre nyúlnak a korona felé.

Erőtéljes dobütés. A kép hirtelen kimerevítődik. A három fiú alakjára éles reflektorfény vetül. Néhány pillanatnyi csend

DANI (szomorúan maga elé) Most egy kunyhóban élünk, de nincs kéménye... (Kabátja ujjával megtörli az orrát, szippant néhányat) A füst az ajtón át megy ki a szabadba.

Rövid csend. Lassú, egyenletes ritmusú harangkondulások. A Király kimozdul a dermedt képből, leveszi a koronáját, hátraviszi a fogas-fához és felakasztja. A harang elnémul. Lefelé skálázó xilofonhang. A hangra felbomlik a kép, a gyerekek a királlyal együtt elfoglalják helyüket a játéktér két oldalán. Egyenletes ritmusú, egyre halkuló dobütések. A sárga reflektor fénye a dob ritmusára kialszik, az álomkép tere elsötétül

5. kép

Rövid csend. A gyerekek maguk elé néznek. Aztán Ádám hirtelen felveti a fejét, és Danihoz fordul

ÁDÁM (vigasztalva) Mit gondolsz, nálunk másképpen van? Az apám már pipára se gyújt a házban, azt mondja, takarékoskodik.

SZABOLCS (somolyogva) Igaza van, pipa helyett vastagabb füstöt is szívhat!

A fiúk együtt nevetnek

DANI (nevetve bólogat) Na, ti aztán jól megvigasztaltatok! (Nevet, közben többször megcsóválja a fejét, majd álmodozva felsóhajt) Jó meleg kemencesut... (Lemondóan legyint) Majd a négy királyok napján!

ÁDÁM (bosszúsan mordul Danira) Te is ezzel jössz?! (Dani távolabb húzódik tőle) Áruljátok már el, mikor van az!

Dani és Szabolcs egymásra néz, aztán Dani cinkosan kacsint, majd Ádám felé fordul

DANI (csúfolódón) Sohanapján, kiskedden,
Borjúvágó pénteken.

Dani és Szabolcs felszabadultan nevetnek

ÁDÁM (zsörtölődve) Na most már elég legyen!

Szabolcs abbahagyja a nevetést, Dani még kuncog egy kicsit, de látva, hogy Ádám igen szigorúan néz rá, ő is elnémul

ÁDÁM (kissé fenyegetően) Azért!

Feszült csend. Mindegyik gyerek magával van elfoglalva: Ádám a cipőkötőjével babrál, Dani a sálját igazgatva közelebb húzódik Szabolcshoz, aki dideregve összerázkódik, majd mint akit hirtelen forróság önt el, kitarja az inge nyakát. Dani észreveszi a mozdulatot

DANI (aggódóan) Mi bajod van? Fázol?

SZABOLCS (bágyadtan) Inkább kimelegedtem...

Dani leveszi a sálját, és Szabolcs nyakára akarja tenni, de a mozdulattól Szabolcs ijedten hátradől, megpróbál elhúzódni Dani sálat tartó keze elől. Dani azonban nem tűr ellentmondást, után hajlik Szabolcs-

*nak, és a nyakára köti a sálat. Szabolcs zavartan bólogat, Dani rámosolyog, és barátságosan hátra ve-
regeti. Szabolcs hálásan néz Danira, majd lassan, félve Ádámra pislant. Ádám sértetten hümmönt egyet*

SZABOLCS (csendesen szabadkozva) Azért ha én király volnék, én is házikót építenék...

Ádám hitetlenkedve tárja szét a karját, fejét csóválja

SZABOLCS (Danihoz fordulva) Ide a tiéd mellé, az erdő közepére. (Belelkesedve) Aztán megvenném ezt az egész erdőt, és...

Dobpergés. A három fiú alakja félhomályba borul, az álomkép terét lassan felúszó sárga reflektorfény világítja meg. A dobpergés abbamarad. Faütők gyors kopogása hallatszik. A zajra gyerekek rohannak be mindkét oldalról, két gyerek egymással szemben állva házat formál, a többiek fává „változva” mozdulatlanul merevednek az utolsó erőteljes koppantásra.

Felfelé skálázó xilofonhang. A hangra két gyerek szalad be, s a játéktér jobb oldalán szembe állnak egymással, majd a cintányér csattanására tetőt formálnak.

Egyenletes ritmusú harangkondulások. A játéktér szélén feláll a 3. Király, a fogasfához lép, leveszi a koronát, s a kezében tartva azt előrejön a jobb oldali házhoz, s megáll előtte. A harangszó elnémul. A király lassan fejére teszi a koronát. A kép egy pillanatra kimerevítődik.

Játékos hangulatú csembalózene szólal meg. A kép felbomlik, csak a Király és a háza marad a helyén mozdulatlanul. A gyerekek önfeledt kergetőzésbe fognak, két lány kocsizik. Később a fiúk bakugrást kezdenek játszani, több lány a háttérben valamilyen hidasjátékba kezd.

Amikor a hangulat a tetőpontjára hág, belép a gyerekek közé a Király. A csembalózene elúszik. A gyerekek – észrevéve a Királyt – abbahagyják a játékukat, és éljenezni kezdik. Közben egy csapat verődik össze a Király köré, egy másik a Kapitány köré, majd egymással szemben sort alkotva felállnak

KAPITÁNY (kiáltva) Királyom, királyom, adj katonát!

3. KIRÁLY (szintén kiáltva) Magamat vagy rongyos bakát?

KAPITÁNY SEREGE (igen hangosan) Magadat, magadat, azt a görhes hasadat!

A Király lekapja a fejéről a koronát, s nekiindul, hogy átszakítsa a másik sereg láncát. Erős, visszhangzó dobütés. A kép a félúton járó Királlyal hirtelen kimerevítődik. A három fiú alakjára éles reflektorfény vetül. Néhány pillanatnyi csend.

SZABOLCS (csendesén) És mindnyájan félelem nélkül szedegethetnék a rőzsét...

Rövid csend. Lassú, egyenletes ritmusú harangkondulások. A Király kimozdul az állóképből, a fogasfához viszi a koronát, felakasztja. A xilofon lefelé skálázó hangja. A kép felbomlik, a gyerekek a Királlyal együtt gyorsan leülnek a játéktér két oldalán. Egyenletes ritmusú, egyre halkuló dobütések. A sárga reflektorfény a dobhangra lassan kiúszik, az álomkép tere elsötétül

6. kép

Rövid csend

ÁDÁM (felpattan) Megáll az eszem! (Danihoz és Szabolcshoz lép feldúltan) Királyok volnátok – mégis házikóban élnétek, meg rőzsével fűtenétek. (Dühösen sarkon fordul) Én ilyen ostobákkal nem tárgyalok! (Kissé távolabb tőlük megáll, tüntetően hátat fordít, karját összefonja a mellén)

A két fiú pár pillanatig döbbsen néz Ádám után, majd Szabolcs Danira tekint

SZABOLCS (félszegen) Ha te sem akarsz hallani...

DANI (biztatóan) Mondd csak, én kíváncsi vagyok!

SZABOLCS (hálatelt hangon) A te házikód meg az enyém egymás mellett állna... (Hirtelen köhögési roham fogja el)

Dani gyengéden hátra ütögeti Szabolcsot, a köhögés csillapul

DANI (kíváncsian) Aztán?

SZABOLCS Aztán... esténként átjárnék a te édesanyádhoz, és... (Nagy levegőt vesz, s szinte egy szuszra mondja ki) Megkérném, hogy meséljen nekem is szép meséket! (Szipogni kezd) Mert tudjátok, nekem... (Elhallgat, hosszasan törölgeti a szemét a kabátja ujjával)

Lassan Ádám is feléjük fordul

SZABOLCS *(sóhajtva)* Nekem már...

Lágy hangzású csembalózene szólal meg. A három fiú által alkotott kép néhány pillanatig mozdulatlanul áll. Eztán lassan felúszik egyetlen reflektor fénye: az álomképek terében álló „hókupacot” világítja meg. Aztán lassan emelkedni kezd a hókupacként szolgáló fátyollepel, s azt magára borítva az Anya alakja magasodik fel. Hosszú ideig kitarzott kép, ezalatt Ádám, aki az Anya felé fordulva áll – lassan felemeli kezét, és a hókupac felé mutat. Mozdulatában és a tekintetében is bizonytalanság van, mintha azt mondaná: „Nézz csak oda! Mi az a furcsa ott?!”

Dani és Szabolcs is a mutatott irányba néz: Dani ijedt arcot vág, összenéz Ádámmal, aztán mindketten rémülten – de lassan – hátrálni kezdenek; Szabolcs viszont feltápászkodik, s az Anya felé fordulva tesz néhány bizonytalan lépést. A csembalózene egy kissé elhalkul

ANYA *(gyönyörűen mesélve)* Hol volt, hol nem volt, valahol hét határon is túl, volt egyszer három gyerek. Ez a három gyerek az egyik nap rózsét szedegetett az erdőben...

Csak a halk csembalózene hallatszik egy ideig. Minden mozdulatlan: Dani és Ádám a rettenet szobraként állnak a háttérben. Szabolcs láztól csillogó szemmel néz az Anya felé

SZABOLCS *(suttogva)* Édesanyám...

A csembalózene felerősödik. Dani és Ádám továbbra is megkövülten állva néznek a hókupac irányába. Szabolcs megigézve áll néhány pillanatil, majd néhány gyorsabb, de tétova lépést tesz az Anya felé. Az Anya alakja ekkor eltűnik a fátyol mögött, Szabolcs megtorpan.

SZABOLCS *(kétségbeesetten túlkiabálja a zenét)* Édesanyám!

Hirtelen éles cintányércsattanás és erőteljes dobütés hallatszik egyszerre. A csembalózene félbeszakad, a hókupacot megvilágító reflektor kialszik. Néhány pillanat múlva vad, félelmet keltő ütőhangszeres zene szólal meg. Egy kis ideig csak a zene hallatszik, és a három mozdulatlan dermedt fiút látjuk megvilágítva, majd felvillan az előbbi reflektor fénye, de a hókupac tetején ekkor már az Erdész áll a diadalmas vadász pózában (fél lábával a szék ülőkéjén áll, fél lába a szék támláján, egyik karját csípőre teszi, másikat a felemelt térdén nyugtatja), vadászkabátot és kalapot visel. Mereven, szenttelen arccal néz le Szabolcsra.

Kitartott, mozdulatlan kép, csak az ütőhangszeres zene dübörög a zenei lezárásig.

Néhány pillanatnyi döbrent csend.

Egyenletes ritmusú, egyre halkuló dobütések. Velük összhangban fokozatosan a teljes játéktér elsötétül.

Csend

VÉGE

A rendező kívánsága

talán az lehet, hogy osszam meg velem a darab színpadra állítása során megszívlelhető tanácsaimat. Azzal – gondolom – mindenki egyetért, hogy ebben a néhány sorban ne térjek ki a dramaturgiai problémákra, hiszen azokat kellőképpen elemeztem a mellékelt tanulmányban, így most csak néhány praktikus tanácsot sorakoztatok fel.

Kezdjük a játéktérrel, amelynek kialakítására pontos leírás olvasható a szöveggönyvben. A játék folyamán két jól elkülönített térrészlet működik egymás mellett: az esernyő-tuskó előtt zajlik a három gyerek akcióiban nem túl gazdag története, a fogas-fa előtti nagyobb területen pedig a vágyképek elevenednek meg. A játéktérhez szervesen hozzátartozik még a színpad két széle, ahol a játszó voltukat hangsúlyozó gyerekek várnak a jelenetbe való belépésre, s innen érkeznek a zörejek is. Nem hagyhatom említés nélkül, hogy az ilyenfajta térszervezés, amelyben az éppen nem játszó gyerekek is játszó, rendkívül nagy fegyelmű erővel bír, s erősíti az ún. „kis” szerepekhez jutó gyerekek fontosságát, és kielégíti „megmutatkozási” vágyukat is. Emlékeztünk rá, hogy a két tér mindegyik képben jól körülhatárolt elválk egymástól, csupán az utolsóban csúsznak egymásra. Ennek a jelenetnek a hitelessége megköveteli a ritmusra, a lassított mozgásra figyelő gondos munkát és a szöveggönyvben megadott (vagy a próbafolyamat során kialakított) koreográfia pontos követését.

A fényeket a tér kettősségének kiemelésére, az éppen játékba lépő tér megelevenítésére használhatjuk, illetve a világítási módok és formák megválasztásával a darab egyes rétegeit különíthetjük el: pl. munkafényben zajlik a próba-jelenet, teljes reflektorfényben a narrációs bevezető rész, a három főt külön fejjép világítja, s a sárga színű előtétlapokkal különös ragyogást kapnak a vágyképek jelenetei (vö. arany mint értékjelölő). S ha már a színeknél tartunk, akkor megjegyzem, hogy a derített kék fény, amely a fehér háttérfüggönyt megvilágítja, jól érzékíti meg az alkonyi erdő félhomályát, így segít hitelessé tenni az utolsó kép „tévedését”, s ugyanakkor visszaad valamit a fiúk félelmeiből is. Hát ha még azt is el tudjuk érni, hogy a háttérfüggönyt megvilágító reflektorokat alsó gépállásban helyezzük el, s így a mozgó szereplők árnyképei félelmessé nagyítódva jelenjenek meg a háttérben! (Persze, aki nem tud fényekkel gazdálkodni, az se mondjon le a darab eljátszásáról: a hangeffektusok is meg tudják oldani a legfontosabbat, a terek pontos elkülönítését.)

A jelmezek megválasztása is a kétféle világ (reális történet – vágyképek) elkülönítésének van alárendelve. Azt javaslom, hogy a három fiú és az Erdész „valódi” ruhát kapjon (a fiúknak felnőtt méretű zakókból és pantallókból csinálhatunk feslett kabátot és nadrágot; az Erdész feltétlenül kapjon valódi vadászkalapot, s zöld posztókabát híján legalább zöld zakót). A vágyképekben szereplő gyerekek viszont semleges hatású ruhát viseljenek (ha jobb ötlet nincs, akár farmert, tornacipőt és minta nélküli színes pólót). Egy bakancs és egy sál kiválasztása igényel még figyelmet, mivel szimbolikus szerepük van a játékban: színüket igazítsuk a ruhákhoz, de az egész darab „reális” részének tónusát tartsuk barnásszürkében.

A díszletelemek átlényegítéséről és annak szerepéről korábban már szoltam, most csak egyetlen példával hadd emlékeztessenek arra, hogy szolgálják ezek a darab egyik meghatározó működési elvét, a metamorfózist: az 1. képben megjelenik egy fátyszerű lepel, még ugyanebben a képben a kisfiúk hókupaccá alakítják át, a 4. kép vágyálmában kemence lesz belőle, majd a 6. képben előbb az Anya ruhájaként funkcionál, aztán újra visszaváltozik hókupaccá.

Kellék mindössze egyetlen egy jelenik meg a játéktéren (kivéve persze a zajkeltő eszközöket), ám az már a bevezető képben igen hangsúlyozottan: a korona. A későbbiekben is minden vágyképben zenei hanghatások, lassított mozdulatok húzzák alá megkülönböztetett, szimbolikus voltát. Emeli az esztétikai hatást, ha a koronát nem papírból, hanem valamely „súlyosabb” anyagból, pl. sárgaréz lemezből formázzuk meg, ezzel a vágyak értéke, méltósága is növekszik. (Ne feledjük: a korona itt elsősorban az emberibb élet utáni vágy szimbóluma!)

Kiemelten kell szólnom a zene és a zörejek szerepéről. Az utóbbiakat a játéktér szélén ülő gyerekek produkálják: ez az előadás alatt a gyerekek intenzív jelenlétét biztosítja, a felkészülés során pedig kreativitásuk fejlesztésére szolgál a megfelelő zajok kikísérletezése. A zenei bejátszások kiválasztásakor azt kell figyelembe vennünk, milyen a kapcsolat a darab dramaturgiája, formaszervező elvei és a kiválasztandó zene karaktere között. A darab ellenpontosító szerkesztésmódjához jól illeszkedik egy olyan zenei világ, amely szintén ellenpontot képez a játék helyszínéhez, a szereplő gyerekek szociális meghatározottságához viszonyítva. Úgy vélem, a csembaló hangja lehet az a támasz, amellyel hatásosan ellenpontosítható a téli erdő fagyossága és a három gyerek szegénysége. (Vö. a csembaló mint kandallós úri szalonok kedvelt hangszere!) Bach Das Wohltemperierte Klavier című művében minden szükséges helyre találunk megfelelő hangulatú darabot. Az ajánlott részletek a következők:

- Bevezető (1. kép) és A narrátor története (2. kép) = No. 1., C-dúr (1. egység)
- Idill a házban (4. kép) = No. 14., fisz-moll (1. egység)
- Játék az erdőben (5. kép) = No. 15., G-dúr (1. egység)
- Lázalom (6. kép) = No. 4., cisz-moll (1. egység)

Erre az utolsó részre vágathatjuk rá ütőhangszeres zeneként Xenakis Peaux (Bőrök) című alkotásának megfelelő részletét (kb. a mű 9'45" és 10'45" közé eső része, amely a lezáró dobütéseket is tartalmazza). A zenemű az Amadinda Ütőegyüttes Amadinda Live című, 1991-ben kiadott CD-jén (QUI 903081) található. Természetesen dönthetünk úgy is, hogy ezt a hanghatást inkább „élő” dobok (vagy más eszközök) segítségével érjük el.

Nem beszéltem külön a játékmódról, hiszen ez a szövegekönyvből jól kiolvasható. E tekintetben is sajátos kettősség érvényesül: a három fiú jelenetei realiztikus, a vágyálmok viszont stilizált játékmódot követelnek meg. A szövegekönyv nagy hangsúlyt fektet a három fiú között fennálló viszonyrendszer finom módosulásaira (Dani szerepe), amelyek elsősorban a testek távolságában, a gesztusokban és a tekintetek – egyáltalán a szín-

padi jelenlét – intenzitásában válhat majd a néző számára is érzékelhetővé. Fordítsunk kellő figyelmet ezek pontos kidolgozására! Bizom abban, hogy a leendő rendező minden kívánságát sikerült többé kevésbé teljesítenem. Utoljára én kívánok izgalmas felkészülést és jó előadást mindenkinek.